

Iskolai fegyelmi eljárások Európában és a nagyvilágban

(készítette: Árvay Viktor)

Bevezetés

Jelen tanulmány célja több ország iskolai fegyelmező intézkedéseire és fegyelmi eljárására vonatkozó szabályok összegyűjtése. A tanulmányban nem célozom minősíteni az egyes szabályokat, csupán összegezni, csoportosítani, feldolgozni.

A tanulmány egyes fejezeteiben az adott ország fegyelmi eljárásaira vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket tekintem át először. Ennek célja, hogy megállapítsuk, mekkora az állami kontroll szerepe, mennyire részletesen határozza meg az állam kötelező előírásokkal az iskolai fegyelmi eljárások menetét, illetve mennyit bíz ebből az oktatási szereplőkre.

Ezt követően az iskolai fegyelmi eljárások döntéshozóit veszem számba. Ez az összegzés azért lehet hasznos, mert kiderül belőle, mennyire jut szerephez a fegyelmi eljárások során az egyes intézmények vezetője, mennyire a nevelési-oktatási intézményeken belül szerveződő bizottság, testület, illetve az intézményektől viszonylag független fenntartó. Továbbá differenciált-e a rendszer, azaz különböző súlyú döntéseket más-más személy vagy testület hoz-e meg.

Utána áttekintem, hogy az egyes országok mennyire határozzák meg jogszabályi vagy egyéb fenntartói iránymutatások szintjén, hogy mi minősül kötelezettségszegésnek, miért járhat fegyelmi büntetés, ennek megállapítása teljesen a fegyelmi döntést meghozó személyek, illetve testületek feladata-e. Továbbá van-e egyáltalán valamilyen differenciálás a rendszerben, vagyis megkülönböztetnek-e, legalább elvi szinten, enyhébb és súlyosabb kötelezettségszegést.

Végül áttekintem a kiszabható büntetéseket és elrendelésük eljárási szabályait. Az összegzés hasznos lehet, mert érdemes megfigyelni, hogy az egyes rendszerekben alkalmazzák-e a fokozatosság elvét, azaz csak az igen komoly súlyú vagy folyamatos kötelezettségszegés esetén lehet a legsúlyosabb büntetéseket kiszabni. Illetve hogyan próbálják feloldani a gyors és hatékony reakció igénye, valamint a kötelezettségszegés teljes feltárására törekvő fegyelmi eljárás hosszadalmissága között feszülő ellentmondást az egyes országokban.

Magyarország

Vonatkozó rendelkezések

A tanulók fegyelmi felelősségéről a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény (a továbbiakban: közoktatási törvény) 76. §-a, illetve a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 32. §-a, míg a fegyelmi eljárások lefolytatásának szabályairól a rendelet 5. számú melléklete rendelkezik.

A döntéshozók

A fegyelmi büntetést a nevelőtestület hozza, amely a fegyelmi ügyek eldöntésére tagjaiból – meghatározott időre vagy alkalmilag – bizottságot hozhat létre. Az iskolai, kollégiumi diákönkormányzat véleményét a fegyelmi eljárás során be kell szerezni. A szakközépiskola tanulója ellen folytatott fegyelmi eljárásba, ha a tanuló tanuló szerződést kötött, be kell vonni a területi gazdasági kamarát. A gyakorlati képzés keretében elkövetett köteleességszegésért a fegyelmi eljárást az iskolában kell lefolytatni.

A kötelezettségszegések

A tanulók köteleességszegő magatartása többféle jogkövetkezményt vonhat maga után. Ha a tanulói jogviszonnyal összefüggő kötelezettségszegés súlyos és vétkes, fegyelmi eljárásnak van helye, amennyiben pedig a tanuló cselekménye nem éri el a fegyelmi eljárás megindításához szükséges szintet, más az intézmény házirendjében szabályozott fegyelmező intézkedések alkalmazhatóak. Annak megítélése, hogy a tanuló által elkövetett cselekmény milyen súlyú az iskola hatáskörébe tartozik.

Büntetések és eljárási szabályok

A közoktatási törvény 76. §-a értelmében, ha a tanuló a köteleességeit vétkesen és súlyosan megszegi, fegyelmi eljárás alapján, írásbeli határozattal fegyelmi büntetésben részesíthető. A fegyelmi büntetés lehet megrovás; szigorú megrovás; meghatározott kedvezmények, juttatások csökkentése, illetőleg megvonása; áthelyezés másik osztályba, tanulócsoportba

vagy iskolába; eltiltás az adott iskolában a tanév folytatásától; kizárás az iskolából. Tanköteles tanulóval szemben azonban az eltiltás az adott iskolában a tanév folytatásától és a kizárás az iskolából fegyelmi büntetés nem alkalmazható. Az áthelyezés másik iskolába fegyelmi büntetés akkor alkalmazható, ha az iskola igazgatója a tanuló átvételéről egy másik iskola igazgatójával megállapodott.

A fegyelmi büntetés megállapításánál a tanuló életkorát, értelmi fejlettségét, az elkövetett cselekmény súlyát figyelembe kell venni. Nem indítható fegyelmi eljárás, ha a kötelezettségzegés óta három hónap már eltelt.

A fegyelmi eljárás megindításáról a tanulót, a kiskorú tanuló szülőjét, a gyakorlati képzés során elkövetett fegyelmi vétség esetén – ha a gyakorlati képzést nem az iskolában tartják – a gyakorlati képzés szervezőjét (a továbbiakban: gazdálkodó szervezet) – a tanuló terhére rótt köteleességzegés megjelölésével – értesíteni kell. Az értesítésben meg kell jelölni a fegyelmi tárgyalás időpontját és helyét, azzal a tájékoztatással, hogy a tárgyalást akkor is meg lehet tartani, ha a gazdálkodó szervezet képviselője szabályszerű értesítés ellenére, illetve a tanuló, a szülő vagy a meghatalmazott ismételt szabályszerű meghívás ellenére nem jelenik meg. Tájékoztatni kell a tanulót arról, hogy az eljárásban meghatalmazott is képviselheti. Az értesítést oly módon kell kiküldeni, hogy azt a tanuló, a szülő és képviselőjük külön-külön a tárgyalás előtt legalább egy héttel megkapja.

A fegyelmi eljárás során a tanulót meg kell hallgatni, és biztosítani kell, hogy álláspontját, védekezését előadja. Ha a meghallgatáskor a tanuló vitatja a terhére rótt köteleességzegést, vagy a tényállás tisztázása egyébként indokolja, tárgyalást kell tartani. A tárgyalásra a tanulót és a kiskorú tanuló szülőjét meg kell hívni. Kiskorú tanuló esetén a fegyelmi eljárásba a szülőt minden esetben be kell vonni.

Az eljárás során lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a tanuló, a szülő és a képviselőjük, továbbá a gazdálkodó szervezetet érintő kérdésekben a gazdálkodó szervezet képviselője az ügyre vonatkozó iratokat megtekinthesse, abba az eljárás során betekinthesse, az abban foglaltakra véleményt nyilváníthasson, és bizonyítási indítvánnyal élhessen.

A fegyelmi tárgyalás nyilvános. A fegyelmi jogkör gyakorlója a nyilvánosságot a tanuló, illetve képviselője kérésére korlátozhatja, illetve kizárhatja. A fegyelmi tárgyalás megkezdésekor a tanulót figyelmeztetni kell jogaira, ezt követően ismertetni kell a terhére rótt köteleességzegést, a rendelkezésre álló bizonyítékokat. A fegyelmi tárgyalás során a fegyelmi

jogkör gyakorlója köteles a határozathozatalhoz szükséges tényállást tisztázni. Ha ehhez a rendelkezésre álló adatok nem elegendők, hivatalból vagy kérelemre bizonyítási eljárást folytat le. Bizonyítási eszközök lehetnek különösen: a tanuló és a szülő nyilatkozata, az irat, a tanúvallomás, a szemle és a szakértői vélemény. A fegyelmi eljárás során törekedni kell minden olyan körülmény feltárására, amely a kötelességszegés elbírálásánál, a fegyelmi büntetés meghozatalánál a tanuló ellen, illetve a tanuló mellett szól.

A 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet értelmében a fegyelmi határozat többek között tartalmazza a fegyelmi büntetést, a büntetés időtartamát, felfüggesztését és az eljárást megindító kérelmi jogra való utalást, a kötelességszegés rövid leírását, a tényállás megállapításának alapjául szolgáló bizonyítékok ismertetését, a döntés indokát, elutasított bizonyítási indítvány esetén az elutasítás okát.

A tanulóval szemben ugyanazért a kötelességszegésért csak egy fegyelmi büntetés állapítható meg. A fegyelmi büntetés végrehajtása legfeljebb hat hónap időtartamra felfüggeszhető.

Eltiltás az adott iskolában a tanév folytatásától és kizárás az iskolából fegyelmi büntetés kiszabása esetén a tanuló tanév végi osztályzatait a fegyelmi határozat jogerőre emelkedése előtt nem lehet megállapítani. Eltiltás az adott iskolában a tanév folytatásától fegyelmi büntetés nem szabható ki, ha a tanév végi osztályzatokat megállapították.

Ha a kizárás az iskolából fegyelmi büntetést megállapító határozat az iskola tízedik évfolyamának, illetőleg a középiskola utolsó évfolyamának vagy szakképző iskola utolsó szakképzési évfolyamának sikeres elvégzése után válik végrehajthatóvá, a tanuló nem bocsátható alapvizsgára, illetve érettségi vagy szakmai vizsgára. A tanuló a megkezdett vizsgát nem fejezheti be addig az időpontig, ameddig a kizárás fegyelmi büntetés hatálya alatt áll.

A tanuló – a megrovás és a szigorú megrovás kivételével – a fegyelmi határozatban foglaltak szerint a fegyelmi büntetés hatálya alatt áll. A fegyelmi büntetés hatálya nem lehet hosszabb meghatározott kedvezmények, juttatások csökkentése, illetve megvonása fegyelmi büntetés esetén hat hónapnál; áthelyezés másik osztályba, tanulócsoportba vagy iskolába, eltiltás az adott iskolában a tanév folytatásától és kizárás az iskolából fegyelmi büntetések esetén tizenkettő hónapnál.

Az elsőfokú határozat ellen a tanuló, kiskorú tanuló esetén a szülő nyújthat be eljárást megindító kérelmet. Az eljárás megindító kérelmet a határozat kézhezvételétől számított tizenöt napon belül kell az elsőfokú fegyelmi jogkör gyakorlójához benyújtani. A fegyelmi

büntetést kiszabó határozat ellen benyújtott kérelmet az elsőfokú fegyelmi jogkör gyakorlója nyolc napon belül köteles továbbítani a másodfokú fegyelmi jogkör gyakorlójához. A felterjesztéssel együtt az ügy valamennyi iratát továbbítani kell, az elsőfokú fegyelmi jogkör gyakorlójának az ügyre vonatkozó véleményével ellátva.

A közoktatási törvény 83. § (4) bekezdése értelmében a fenntartó képviselője jár el, és hoz másodfokú döntést, amelyben a kérelmet elutasíthatja, illetve a döntést jogszabálysértés vagy egyéni érdeksérelem esetén megváltoztathatja, vagy megsemmisítheti, és a nevelési-oktatási intézményt új döntés meghozatalára utasíthatja.

Végrehajtani csak jogerős fegyelmi határozatot lehet. A nevelési-oktatási intézmény döntése jogerős, ha annak közlésétől, ennek hiányában a tudomására jutásától számított tizenöt napon belül nem nyújtottak be eljárást megindító kérelmet, vagy az eljárást megindító kérelem benyújtásáról lemondtak. A jogerős döntés végrehajtható, kivéve, ha bírósági felülvizsgálatát kérték. A másodfokú döntés azonnali végrehajtását rendelheti el a döntéshozó, ha azt a nevelési-oktatási intézménybe járó többi tanuló nyomós érdeke indokolja.

Románia¹

Vonatkozó rendelkezések

Romániában a tanulókra vonatkozó rendfenntartó, fegyelmi intézkedéseket a közoktatási intézmények szervezésére és működésére vonatkozó jogszabály, az Oktatási és Kutatási Minisztérium 4925/22.07.2009-es Rendelete² határozza meg. Ennek alkalmazása az adott intézményre szabottan, de a rendelet mintájára épülő, ennek ellent nem mondó belső rendszabályzatoknak (házirend) megfelelően történik. Az oktatási intézményeknek kötelességük – a Közoktatási Intézmények Szervezésére és Működésére vonatkozó jogszabály Hivatalos Közlönyben való megjelenését követő 30 napon belül – elfogadni a belső rendszabályzatot

A döntéshozók

A fent említett jogszabály alapján a büntetések kiszabásánál és végrehajtásánál az egyes pedagógusok, az osztályfőnök és az igazgató jut kiemelt szerepkörhöz. Emellett azonban fontos szerepet tölt be a fegyelmi eljárásban az osztályközösség, az osztálybizottság és a tanár bizottság is. Az osztálybizottságot az adott osztályban tanító pedagógusok összessége, a szülői munkaközösség egy tagja, és – az elemi osztályokat kivéve – egy diákképviselő alkotja. A tanári bizottságot az adott közoktatási intézményben oktató összes pedagógus alkotja. A fegyelmi döntések jelentős része ellen fellebbezni az oktatási intézmény adminisztratív bizottságához lehet. A leg súlyosabb büntetést az Oktatási és Kutatási Minisztérium engedélyével lehet csak meghozni.

A kötelezettségszegések

A kötelezettségszegéseket az intézmények házirendjeikben határozhatják meg. A felsorolás nem kimerítő jellegű.

---

¹ A fejezethez tartozó források összegyűjtéséért és feldolgozásáért köszönet illeti meg Faludi Orsolyát.

² Oktatási és Kutatási Minisztérium 4925/22.07.2009-es Rendelete <http://www.edu.ro/index.php/articles/c21>

Büntetések és eljárási szabályok

A közoktatási intézmények szervezésére és működésére vonatkozó jogszabály alapján a legenyhébb büntetés az egyéni figyelmeztetés. Ez valójában egy szóbeli intést jelent, amely végrehajtója az osztályfőnök, pedagógus vagy igazgató lehet. A büntetés nem von maga után más fegyelmi intézkedést.³

Osztályközösség/Osztálybizottság/Tanár Biztosság előtti megrovás

Ez a fajta megrovás egy javulást bizonyító viselkedésre való felkérés, a tanuló figyelmének felhívása, hogy amennyiben nem változtat viselkedésén, szigorúbb büntetésben részesül. A végrehajtója az osztályfőnök, pedagógus vagy igazgató. A büntetés együtt jár a magaviseleti jegy levonásával.⁴

Írásbeli megrovás

Az osztálybizottság vagy az igazgató javaslatára, az osztályfőnök, pedagógus vagy igazgató által megírt, aláírással ellátott intő, melyet a szülőnek vagy törvényes képviselőnek személyesen adnak át. A büntetés együtt jár a magaviseleti jegy levonásával.⁵

Az ösztöndíj ideiglenes vagy végleges megvonása

Ösztöndíj ideiglenes vagy végleges megvonását az osztálybizottság vagy az Igazgató javasolhatja és az igazgató hajtja végre. A büntetés együtt jár a magaviseleti jegy levonásával.⁶

3-5 napig terjedő, tanóráról való kizárás

A kizárás a tanuló hagyományos iskolai tevékenységeinek felfüggesztését és ennek egyéb, rendszerint oktatási intézmény keretén belül zajló tevékenységgel való helyettesítését jelenti.

---

³ Oktatási és Kutatási Minisztérium 4925/22.07.2009-es Rendelete 119. cikk

⁴ Uo. 120. cikk

⁵ Uo. 121. cikk

⁶ Uo. 122. cikk

Ezt a tevékenységet az igazgató határozza meg, az Osztálybizottság javaslatára a belső rendszabályzatnak megfelelően. Ha a tanuló megtagadja a kijelölt tevékenységeken való részvételét, hiányzásai igazolatlanok minősülnek. A büntetés együtt jár a magaviseleti jegy levonásával.⁷

Egy párhuzamos osztályba való fegyelmi áthelyezés

A párhuzamos osztályba való áthelyezés büntetését az osztályfőnök/pedagógus és az igazgató írásban közli a szülővel, illetve a tanulóval, amennyiben betöltötte 18. életévét. A büntetés együtt jár a magaviseleti jegy levonásával.⁸

Előzetes figyelmeztetés a tanulói jogviszony felbontásáról

Az előzetes figyelmeztetést az osztályfőnök és az igazgató állítja ki írásban, tanévenként összesen több mint 20 óra indokolatlan hiányzásért, vagy tanévenként egy tantárgy óráinak 15%-áról való hiányzásért. Az előzetes figyelmeztetést a szülőnek adják át, illetve a tanulónak amennyiben betöltötte 18. életévét. Ez a büntetés nem alkalmazható a kötelező oktatási ciklusban. A büntetés együtt jár a magaviseleti jegy levonásával.⁹

A tanulói jogviszony felbontása

A tanulói jogviszony felbontása, a tanulónak a tanév végéig történő, az adott intézményből való eltávolítását jelenti;

Fokozatai:

- visszairatkozási joggal: a tanuló következő évben visszairatkozhat ugyanabba az intézménybe, ugyanazon tanulmányi évre;
- visszairatkozási jog nélkül: a tanuló nem iratkozhat vissza ugyanabba az intézménybe;
- teljes körű kizárás: a tanuló meghatározott ideig egyetlen közoktatási intézménybe sem iratkozhat vissza.¹⁰

---

⁷ Uo. 123. cikk

⁸ Uo. 124. cikk

⁹ Uo. 125. cikk

¹⁰ Uo. 126. cikk

A tanulói jogviszony felbontása, visszairatkozási joggal

A középiskola felső tagozatában, a végzős évfolyamoknál és posztliceumban alkalmazható, olyan súlyos kihágásokért melyeket az intézmény belső rendszabályzata előír, vagy melyeket a Tanári Bizottság annak ítél.

A büntetést abban az esetben is alkalmazzák, amikor a tanuló egy tanéven belül a tanórák több mint 40%-ról hiányzik, illetve egy tanéven belül adott tantárgy óráinak több mint 30%-ról.

A büntetést az osztályfőnök javasolja, az igazgatóval való tanácskozás után, majd a tanári bizottság hagyja jóvá. Amennyiben a büntetés okát az indokolatlan hiányzások képezik, a jóváhagyást kötelezi a tanulói jogviszony megszüntetéséről szóló előzetes figyelmeztetés.

A büntetést az osztályfőnök közli írásban a szülővel és magával a tanulóval amennyiben betöltötte 18. életévét. A büntetés együtt jár a magaviseleti jegy levonásával.¹¹

A tanulói jogviszony felbontása, visszairatkozási jog nélkül

A középiskola felső tagozatában, a végzős évfolyamoknál olyan súlyos kihágásokért melyeket az intézmény belső rendszabályzata előír, vagy melyeket a Tanári Bizottság annak ítél.

A büntetés alkalmazásáról a tanári bizottság dönt, az igazgató vagy az osztálybizottság javaslatára. A büntetést az osztályfőnök közli írásban a szülővel és magával a tanulóval amennyiben betöltötte 18. életévét. A büntetés együtt jár a magaviseleti jegy levonásával.¹²

A tanulói jogviszony felbontása, teljes körű kizárás

Ez az intézkedés a középiskola felső tagozatában, a végzős évfolyamoknál, és posztliceumban alkalmazható, súlyos kihágások esetében.

A büntetés alkalmazásáról és az eltiltás időtartamáról a tanári bizottság javaslata alapján az Oktatási és Kutatási Minisztérium dönt.

A büntetést az Oktatási és Kutatási Minisztérium írásban közli a szülővel, vagy a tanulóval, amennyiben betöltötte 18. életévét. A büntetés együtt jár a magaviseleti jegy levonásával.¹³

---

¹¹ Uo. 127. cikk

¹² Uo. 128. cikk

¹³ Uo. 129. cikk

A fenti büntetések esetén, amennyiben a tanuló kifogástalan magatartást tanúsít legalább 8 iskolai héten keresztül – félév vagy tanév végéig –, a magaviselet levonására vonatkozó előírás eltörölhető. A magaviselet levonására vonatkozó előírás eltörléséről az a személy dönt, akinek a hatáskörébe tartozik annak életbeléptetése.¹⁴

Minden közoktatásban részt vevő tanuló esetében félévenkénti 10 indokolatlan hiányzás, vagy egy adott tantárgy óráinak a 10%-ról való indokolatlan hiányzás után egy jeggyel csökken a magaviseleti jegy.¹⁵

Ha egy tanuló az oktatási intézmény javait szándékosan rongálja, akkor a kártérítési igény mellett vele szemben fegyelmi eljárás is indítható.¹⁶

A fentebb felsorolt büntetések ellen írásban lehet fellebbezni, az oktatási intézmény Adminisztratív Bizottságánál, az alkalmazást követő 5 napon belül. A fellebbezést az intézmény titkárságra való benyújtását követő 30 napon belül elbírálják. Az Adminisztratív Bizottság döntése végleges. Az ellen közigazgatási per indítható.¹⁷

Kirívó esetekben a Fegyelmi Bizottságnak jogában áll az ún. Kapcsolati Rendőrséghez fordulni, majd ezen intézmény hatáskörébe adni át az ügyet.

---

¹⁴ Uo. 130. cikk

¹⁵ Uo. 131. cikk

¹⁶ Uo. 132. cikk

¹⁷ Uo. 133-134. cikk

Németország¹⁸

Vonatkozó rendelkezések

Németországban a közoktatás szövetségi felügyelet alatt áll, azonban a szabályok konkretizálása a tartományok hatáskörébe tartozik. Ennek következtében az oktatási rendszer tartományonként hangsúlyeltolódásokat mutat. Az olyan működési és szervezési szempontok, mint például a tanrend kialakítása, az iskolai év szerkezete, az értékelés és követelményrendszer kidolgozása tartományonként eltér. Jelen írás az alsó-szászországi közoktatási rendszert veszi szemügyre, ezen belül is a fegyelmi intézkedésekre vonatkozó szabályokat. Az alapvető szabályokat az alsó-szászországi oktatási törvény (Niedersächsisches Schulgesetz) tartalmazza. De a részletszabályok a nevelési-oktatási intézmények házirendjében találhatóak.¹⁹

A döntéshozók

Az oktatási intézményekben bizottságok működnek, melyek különböző, rendeltetésüknek megfelelő feladatokat látnak el, biztosítva ezáltal az iskolák optimális működését, a tanrend alkalmazását és a rend meg a fegyelem fenntartását. Többek között a bizottságok felelősek az iskolában történő döntéshozatalért. Vagyis a német oktatási rendszer egyik jellemvonása, hogy az oktatást érintő kérdésekben nem egyének, hanem bizottságok döntenek. Ezek a bizottságok döntenek többek között olyan kérdésekben is, mint a magaviselet megítélése, az osztályok közötti áthelyezések elrendelése, az iskolák közötti átvétel, a házirend és a fegyelmi szabályzat megalkotása.

A bizottságok munkája során a tanulók képviselői tartózkodhatnak a szavazástól, vagyis nem kötelesek állást foglalni diáktársukkal kapcsolatban.

¹⁸ A fejezethez tartozó források összegyűjtéséért és feldolgozásáért köszönet illeti meg Faludi Orsolyát.

¹⁹ Niedersächsisches Schulgesetz (NSchG) <http://www.schule.de/nschg/nschg/nschg42.htm>

Az Iskolabizottság (Gesamtkonferenz) a legerősebb jogosítványokkal rendelkező bizottság. Ez az intézmény dönt a legfontosabb nevelési kérdésekről, így a fegyelmező intézkedésekkel kapcsolatban a Rendszabályzatról. Az Iskolabizottság elnöke az igazgató, a testületet az igazgató, a tanárok, a nem főállású tanárok, a gyakornokok, más pedagógiai munkatársak, a tartománynak és az iskola fenntartójának egy képviselője alkotja. Tanácsadói szerepkörrel rendelkeznek a fenntartó képviselője, valamint szakiskolák esetében a képzést szervező képviselője.

Az Iskolabizottságban a diákképviselők aránya a következőképpen oszlik meg: amennyiben az iskola igazgatója, valamint a pedagógusok képviselőinek száma meghaladja a 70 főt az Iskolabizottságban, akkor 18 képviselőt küldhetnek a diákok, 51-70 szavazásra jogosult tag esetén 14-et. Amennyiben a fent említett kategóriákban a szavazásra jogosultak száma az intézményben 31 és 50 közé tehető, akkor 10 diákképviselő delegálható, 11-30 között 6 diák, 10 vagy annál kevesebb szavazásra jogosult esetén 4 fő. A diákképviselők aránya az Iskolabizottságban általában 20-25% közé esik.

Az intézményben felmerülő speciális vagy részletkérdésekről az úgynevezett részbizottságok döntenek. Ezek lehetnek egy bizonyos szakterületre vonatkozó elvekért és döntésekért felelős bizottságok, mint a Szakbizottság, adminisztratív kérdésekért felelős bizottságok, vagy Osztálybizottság. A részbizottságok szavazóképes tagjai az adott területen tevékenykedők tanerő és pedagógiai munkatársak, a gyakornokok (tanárjelöltek), valamint a diákoknak egy képviselője.

Az Osztálybizottság egy adott osztályközösségre vonatkozó kérdésekben dönthet. Az Osztálybizottság hatáskörébe tartozik a diákok magaviseletének szabályozása, a fontos kérdések esetén a szülőkkel való együttműködés.

A fegyelmi intézkedésekről az Osztálybizottság dönt az iskola vezetésének elnöklése alatt. A házirendben az Iskolabizottság, illetve egyes részbizottságok fenntarthatják maguknak a jogot bizonyos fegyelmi intézkedések kiszabására. Ebben az esetben az Osztálybizottság ilyen döntést nem hozhat.

Az eljárás alá vont tanulónak, illetve törvényes képviselőjének jogában áll a tárgyalás előtt véleményét kifejezni, illetve a tárgyalás alatt saját védelmében felszólalni.

A döntés ellen közigazgatási per indítható.

A kötelezettségzegések

Az alsó-szászországi közoktatási szabályoknak megfelelően az iskolai fegyelmezés a pedagógiai nevelés egyik módszere. A fegyelmezés módszereit olyan esetekben lehet alkalmazni, amikor a tanulók zavarják a tanítást, vagy más formában, kötelességeiket szegik. A diákok fegyelmezése a pedagógusok vagy az Osztálybizottság hatáskörébe tartozik. Súlyosabb fegyelmi intézkedések akkor alkalmazhatóak, ha a tanuló súlyosan megsérti kötelességeit – különös tekintettel a törvényes kötelességekre –, amikor nem teljesíti az elvárt módon, valamint a tanításról igazolatlanul marad távol.

Büntetések és eljárási szabályok²⁰

Az enyhébb fegyelmező intézkedéseket az iskola házirendje tartalmazza. Ilyen fegyelmező intézkedés lehet például az intő, többlet házi feladatok, beírás az ellenőrző füzetbe, délutáni többlet feladat, tanulószobai foglalkozásra kötelezés, a szülőkkel való tanácskozás.

Az alábbi fegyelmi intézkedések akkor alkalmazhatóak, ha a tanuló súlyosan megsérti kötelességeit:

- egy párhuzamos osztályba való áthelyezés;
- egy hasonló típusú iskolába való áthelyezés;
- figyelmeztetés a 3 hónapig terjedő tanóra látogatásától való eltiltás lehetőségéről;
- 3 hónapig a tanóra látogatásról való eltiltás;
- figyelmeztetés az összes iskolából való kitiltás lehetőségéről;
- az összes iskolából való kitiltás.

Az utolsó három büntetés abban az esetben alkalmazandóak, ha a tanuló iskolalátogatása során komolyan kockáztatja más emberek biztonságát, illetve folyamatosan és súlyosan zavarja a tanítást. Az összes iskolából való kitiltás nem alkalmazható a tanköteles diákokkal szemben.

A kitiltás ideje alatt a diák nem tartózkodhat az iskola területén, amíg ott tanítás, vagy egyéb iskolai rendezvény zajlik.

A párhuzamos osztályba való áthelyezéshez a fogadó iskola vezetőségének beleegyezése szükséges. A hasonló típusú iskolába való áthelyezéshez, vagy az összes iskolából való

---

²⁰ Niedersächsisches Schulgesetz (NSchG) 61. §

kitiltáshoz, annak az iskolai hatóságnak az engedélye szükséges, amelyikhez az addig látogatott iskola tartozik.

A pedagógus kötelessége, hogy a diákokat az iskolában, az iskola területén, az iskola területén lévő megállóknál és az iskolán kívül eső iskolai rendezvényeken felügyelje. A felügyelet arra is kiterjed, hogy a kiskorú diákok az iskola területét jogosulatlanul el ne hagyják. Felügyeleti feladatokkal megbízhatók az iskola nem pedagógus munkatársai, a gondozó személyzet, a nevelésre jogosult személyzet, valamint az erre alkalmas diákok.

Szlovákia²¹

Vonatkozó rendelkezések

A Szlovák Nemzeti Tanács 245/2008-as Közoktatási Törvénye adja meg a szabályozási keretet a szlovák oktatásügynek. A törvény általános rendelkezéseit a Szlovák Iskolaügyi Minisztérium által kiadott alacsonyabb rendű jogszabályok, rendeletek konkretizálják.

A Szlovák Köztársaságban a következő hierarchiai sorrendben épülnek fel a közoktatást szabályozó rendelkezések:

I. szint: a Szlovák Nemzeti Tanács által kiadott 245/2008 Közoktatási Törvény

II. szint: Iskolaügyi Rendeletek (Korábban, kizárólag csak ezen a jogszabályok, Közoktatási Törvény szabályozásának megléte nélkül adtak keretet a közoktatásnak.)

III. szint: Működési Szabályzatok.

A jogszabályok tehát csak keretet adnak a nevelési-oktatási intézmények a saját iskolai házirendjükben határozzák meg a jogokat, a jutalmazásokkal és az ösztöndíjjal kapcsolatos kérdéseket, a fegyelmi eljárásokat, a megvonásokat, valamint a kizárási feltételeket.

A döntéshozók

A fegyelmezésekkel kapcsolatos kérdésekkel a közoktatási intézményben felállított bizottság foglalkozik. Tagjai az iskolaigazgató és helyettese(i), a Pedagógiai Tanács és a Tantárgybizottság. Abban az esetben, ha a tanuló súlyos fegyelmi vétséget követ el, az ügy kivizsgálását a rendőrség veszi át. Enyhébb súlyú fegyelmezési intézkedéseket a pedagógusok is meghozhatnak.

---

²¹ A fejezethez tartozó források összegyűjtéséért és feldolgozásáért köszönet illeti meg Nagy Mónikát.

A kötelezettségszegések

A jogszabályok nem tartalmazzak konkrét rendelkezéseket a kötelezettségszegések formájával kapcsolatban, de azt mégis kisebb és nagyobb súlyú csoportba rendezik.

Büntetések és eljárási szabályok

A Köznevelési Törvény 4. fejezetében található paragrafusok foglalják össze a legfontosabb fegyelmi előírásokat. A törvény 58. § szerint ha a tanuló az iskolai rendtartást megsérti, figyelmeztetésben vagy megrovásban részesül az osztályfőnök, a szaktantárgy-vezető, a gyakorlatvezető vagy az iskolaigazgató által, és feltételes vagy végleges elbocsátásban részesülhet.

Amennyiben a tanuló nagymértékben befolyásolja viselkedésével és agresszivitásával az iskolai rendtartást, saját tanuló társainak egészségi állapotát, viselkedésével akadályozza a nevelésben és az oktatásban résztvevő pedagógusok munkáját, az iskolaigazgató vagy az intézményfenntartó által védelmi intézkedésekre kerül sor, amely a tanuló azonnali kizárását jelenti a tanórákról; továbbá a tanulót az iskolaigazgató egy elkülönített helyiségben köteles elhelyezni, tanári felügyelet mellett.

Az iskolaigazgató, vagy az intézmény fenntartója azonnali beavatkozással hívhatja:

- a tanuló törvényes képviselőjét
- egészségügyi szaktanácsadót
- rendőrségi képviselőt.

A védelmi intézkedés a tanuló megnyugtatóra szolgál. A kizárólag indokolt védelmi intézkedést az iskola igazgatója vagy annak fenntartója írásban állítja ki.²²

A törvény 10. fejezetében fellelhető 153. § az iskolai rendtartással kapcsolatos szabályokat fogalmazza meg. Ez alapján az iskolai rendtartást az iskolaigazgató vagy annak fenntartója adja ki, az Iskolatanács (Önkormányzati Testülete) és Pedagógiai Tanács (Tanári Bizottság) egyetértésében.²³

---

²² Szlovák Nemzeti Tanács 245/2008-as Köznevelési Törvénye 58. §

²³ Uo. 153. §

A tanulókkal kapcsolatos fegyelmezési intézkedések kapcsán fontos kiemelni A középiskolákra vonatkozó Nevelési Intézkedések 8/2009-R Működési Szabályzatok 22. Rendeletének ide vonatkozó részét:

Az iskolai rendtartás, az iskolai közösség és tevékenység, az emberi jogok normáinak megsértése, alapján elkövetett kisebb-, súlyosabb és ismétlődő vétségek és kihágások esetében a tanulót figyelmeztetésben vagy megrovásban részesíthetik, az alábbiak szerint:

- figyelmeztetés az osztályfőnök által;
- figyelmeztetés a szaktanár által;
- figyelmeztetés a mester által;
- megrovás az osztályfőnök által;
- megrovás a szaktanár által;
- megrovás a mester által;
- megrovás az igazgató által.

Az iskolai rendtartás, az iskolai közösség, az erkölcsi normák és az emberi jogok ellen elkövetett súlyosabb és ismétlődő helytelen cselekedetek esetében az alábbi lehetőségek szerint járnak el:

- feltételes kizárás az iskolából;
- kizárás az iskolából.

Ezen utóbbi büntetés csak abban az esetben javasolható, ha a tanuló betöltötte az iskolai tankötelezettség által megszabott életkorhatárt (a tankötelezettség 16 éves korig tart Szlovákiában).²⁴

A fegyelmi eljárás eljárási határideje a cselekmény elkövetését követő 2 hónap, anyagi határideje 1 év.

Egy kötelezettségzegésért egy büntetés jár. (Kivételt képez ez alól a feltételes kizárás az iskolából büntetés, amellyel párhuzamosan kiszabható az igazgatói megrovás is.)

A büntetés kiszabása előtt a tanuló által elkövetett cselekedet objektív vizsgálatot igényel. Ezen a vizsgálaton szükség esetén meg kell hogy jelenjen a tanuló törvényes képviselője, vagy az iskola által delegált képviselő.

---

²⁴ A középiskolákra vonatkozó Nevelési Intézkedések 8/2009-R Működési Szabályzatok 22. Rendelete 22/4.-22/13.

A feltételes kizárás az iskolából büntetés kiszabása esetén az iskolaigazgató legfeljebb egy éves próbaidőt jelölhet meg. Ha a felfüggesztett kizárás ideje alatt a tanuló nem követ el további kihágásokat, az igazgató eltöröli a büntetést.

Amennyiben a próbaidő alatt a tanulónál a továbbiakban is magatartási zavarokat észlelnek, az igazgató elrendelheti a kizárás az iskolából büntetés végrehajtását.

A nevelési intézkedésről hozott döntés bekerül a tanuló személyi adatlapjába, melyről a szülő írásos értesítést kap, mindaddig, míg a tanuló be nem töltötte a felnőtt korhatárt.²⁵

Az Iskolaügyi Minisztérium rendelete alapján ma a tanulónak egyre nagyobb szabadság jut a tanítási napokról való hiányzások tekintetében. Míg korábban a szülő csak 3 napot igazolhatott, ma már a három nap megszakítása után egy napi iskolalátogatást követően újabb három hiányzási napra adhat ki igazolást, ehhez a szülőnek joga van.

A Köznevelési Törvény 144. § szerint a tanuló indokolatlan hiányzását köteles az iskolának, vagy az adott intézménynek bejelentenie a törvényes képviselője. Az igazolás legelfogadottabb formái közé tartoznak: orvosi, rendkívüli időjárási viszonyok, közlekedés akadályoztatása, rendkívüli családi események vagy a tanuló versenyen való részvétele.

A kiskorú tanuló hiányzását, amely legfeljebb három egymás utáni napig tart kötelező a törvényes képviselőjének jelenteni az iskola felé. A három napon túli hiányzást kizárólag orvosi igazolással lehet bizonyítani.²⁶

Érdekességként megemlíteném, hogy a 320/2008-as Iskolaügyi Minisztérium Rendelete az általános iskolákra kimondja, hogy a tanulónak kötelessége tisztán, megfelelő, kirívó viselkedést mellőzve megjelennie a tanítási órákon, míg a középiskolákra vonatkozóan nem született ilyen rendelet.

Érdekesség továbbá, hogy a mobiltelefonok használatával kapcsolatban a köznevelési törvény kimondja, hogy a tanítási óra alatt a tanulónak tilos használnia a mobiltelefont. Kizárólag indokolt esetben, a tanítási órát tartó tanító, osztályfőnök, igazgató vagy az általa megbízott helyettes engedélyével használhatja.

---

²⁵ A középiskolákra vonatkozó Nevelési Intézkedések 8/2009-R Működési Szabályzatok 22. Rendelete 22/4.-22/13.

²⁶ Szlovák Nemzeti Tanács 245/2008-as Köznevelési Törvénye 144. §

Moldva²⁷

Vonatkozó rendelkezések

A Moldovai Köztársaságban a közoktatás rendszerét a többször módosított 1995. évi 547. számú Oktatási Törvény szabályozza.

A moldáviai közoktatás rendszere négy ciklusra tagolódik. Az első, az I.-IV. osztályig terjedő elemi iskola, a második az ötéves gimnázium, ami ötödik osztálytól kilencedik osztályig tart. Az oktatás kilencedik osztályig kötelező, ezután következik a harmadik szint, ami lehet a három éves líceum (X.-XII. osztály) vagy az ennél rövidebb, általános műveltséget biztosító középszintű képzés (X.-XI. osztály). Ugyancsak a harmadik szinthez tartozik az 1-3 évig tartó szakközépiskola, valamint a féltől másfél évig terjedő szakmunkásképző.

A diákok fegyelmezésére használt módszereket, eszközöket illetően csak kisebb eltérések vannak az egyes oktatási formák között. A líceumok fegyelmi intézkedéseit a Líceumok szervezésére és működésére vonatkozó 2006-os rendelet szabályozza. A szakiskolákban a rendet a 2003/556-os szakközépiskolák szervezésére és működésére vonatkozó rendelet tartalmazza, míg a szakmunkásképzőkben ugyanezt az 1996-os, az Oktatásügyi Minisztérium Tanácsának határozata által jóváhagyott Szakmunkásképzők Szabályzata rögzíti. Ezt a törvényes keretet minden oktatási intézménynek kötelező követnie, illetve adott esetben kiegészíteni az oktatási intézmény belső rendszabályzata által.

A döntéshozók

A büntetésről enyhébb kihágások esetén az osztályfőnök, illetve az igazgató, míg a súlyosabbaknál a Tanári Bizottság dönt.

---

²⁷ A fejezethez tartozó források összegyűjtéséért és feldolgozásáért köszönet illeti meg Faludi Orsolyát.

A kötelezettségzegések

A jogszabályok alapján a tanulóknak kötelezettségeik vannak, meg kell felelniük bizonyos normáknak, melyeket, ha megszegnek, tettük súlyossága alapján büntetik őket. A részletszabályokat a nevelési-oktatási intézmények saját házirendjeikben szabályozhatják.

Büntetések és eljárási szabályok

*Líceum*²⁸

A líceumokban alkalmazott büntetési módszerek első formája az egyéni észrevételezés és figyelmeztetés. Ezt követi a Tanári Bizottság előtti megrovás, majd az írásbeli megrovás. Ezeket a büntetéseket az osztályfőnök vagy az iskolaigazgató hajtja végre.

A Tanári Bizottság elé kerülő esetekben a következő büntetési formákat lehet fegyelmezésként alkalmazni:

- kollégiumi hely megvonása;
- 3-5 nap közötti líceumból való kizárás, amely együtt jár a szülők értesítésével;
- tanulói jogviszony megszüntetése, a következő tanévtől kezdődő újrairatkozási lehetőséggel – ezt három napon belül közlik a szülőkkel. Ez alól kivételt képeznek a X. osztályos (közéiskola első éve) tanulók, akik ilyen esetben nem iratkozhatnak vissza automatikusan, hanem újra kell felvételizniük;
- a tanulói jogviszony megszüntetése az újrairatkozás joga nélkül – három napon belül közlik a szülőkkel;
- a laboratóriumban, szertárban, osztályteremben stb. okozott kár megtérítésére való kötelezés.

---

²⁸ Líceumok szervezésére és működésére vonatkozó 2006-os rendelet
<http://www.edu.md/files/unsorted/Regulamentul%20cu%20privire%20la%20organizarea%20si%20functionarea%20liceelor%202006.doc>

Szakközépiskola²⁹

A szakközépiskolákban a líceumhoz hasonló intézkedésekkel lehet a tanuló szabálysértéseit, illetve fegyelmi kihágásait büntetni, azonban akad néhány, kisebb eltérés:

- észrevételezés;
- megrovás;
- figyelmeztetéssel együtt járó egyéni megrovás vagy csoport-, iskolaközösség-, illetve Tanári Bizottság előtti megrovás;
- az ösztöndíj végleges vagy időszakos megvonása;
- legfeljebb 5 napig terjedő, iskolából való kizárás – együtt jár a szülői értesítéssel;
- tanulói jogviszony megszüntetése. A tanulói jogviszony megszüntetése a következő esetekben lehetséges:
  - ha a tanuló igazolatlanul, több mint 60 órát hiányzik;
  - ha a diák ismételten megszegi az előírt iskolai magatartást;
  - etikai és morális normáknak ellentmondó tisztességtelen tettek elkövetésekor;
  - az iskola anyagi javainak szándékos megrongálásakor;
  - alkohol és kábítószer fogyasztásakor;
  - az iskola személyzete, pedagógusok, vagy diáktársak ellen elkövetett súlyos sértés, illetve erőszakos megnyilvánulás esetében.

A tanulói jogviszony megszüntetéséről a Tanári Bizottság dönt. A döntést közlik a tanulóval és szüleivel.

A szakmunkásképző iskolák fegyelmi rendszere megegyezik a szakközépiskoláéval, annyi különbséggel, hogy itt megjelenik a magaviseleti értékelés rontása, mint büntetési forma. Ugyanitt, a gimnáziumi szintű csoportok esetében a hiányzásokat illető szabályozásoknál, a hiányzások száma 60-ról 50-re csökken.³⁰

---

²⁹ 2003/556-os szakközépiskolák szervezésére és működésére vonatkozó rendelet http://www.edu.md/?lng=ro&MenuItem=6&SubMenu0=1&SubMenu1=2&article=inv_preuniversitar/reg_org_funct_scolii_profesionale

³⁰ az Oktatásügyi Minisztérium Tanácsának határozata Szakmunkásképzők Szabályzatáról (34.10.2/1996) http://www.edu.md/?lng=ro&MenuItem=6&SubMenu0=1&SubMenu1=2&article=inv_preuniversitar/reg_scolii_meserii

A középfokú szakképzésben a tanulókat szabálysértés esetén megrovással, szigorú megrovással, kollégiumi hely megvonásával, illetve a tanulói jogviszony megszüntetésével büntetik. A hiányzásokat illetően a tanulói jogviszony megszüntethető, ha a diák több mint 40 órát hiányzik igazolatlanul.

Amerikai Egyesült Államok

New York City

Vonatkozó rendelkezések

A new yorki iskolák fegyelmi szabályzatait elsősorban az iskolák nevelő testülete készíti el. Az előírásoknak természetesen meg kell felelni az alkotmányos szabályozásnak és nem lehetnek törvényekbe ütközőek. A szabályok megfelelőségét a kerületi hatóságok vizsgálják meg. New York esetében a város oktatási főosztályának vezetője, tanácsnoka (Chancellor) bocsátott ki általános rendelkezéseket és iránymutatásokat, amelyeket az iskolák fegyelmi szabályzatainak megalkotásánál figyelembe kell venni.

A döntéshozók

New York oktatási főosztályának vezetője által kibocsátott iránymutatás több személyt is felhatalmaz fegyelmi intézkedések megtételére. A legmagasabb szintű döntéseket (például kizárás az iskolából, 5 napnál hosszabb eltiltás az osztálylátogatástól) a kerületi oktatási szuperintendáns hozhatja meg, a középszintű döntéseket (például 5 napnál rövidebb eltiltás az osztálylátogatástól) meghozatalára az iskola igazgatója jogosult, kisebb jelentőségű döntéseket (például a tanórán való részvétel felfüggesztése) pedig a tanárok is meghozhatnak. Fontos azonban kiemelni, hogy szinte minden döntésről azonnal értesíteni kell a fellebbviteli fórumot (azaz a tanárnak az igazgatót, az igazgatónak a szuperintendánst, a szuperintendánsnak pedig a városi iskolai és ifjúságvédelmi főosztály vezetőjét).

A kötelezettségszegések

A new yorki fegyelmi szabályzatokról szóló iránymutatás (NYC Discipline Code)³¹ egy hosszas felsorolást tartalmaz a tanulók által elkövethető szabályszegésekről. Az iránymutatás kihangsúlyozza, hogy a felsorolás nem kimerítő, hanem példálódzó jellegű, azaz tanulói

---

³¹ NYC Citywide Standards of Discipline and Intervention Measures (The Discipline Code and Bill of Student Rights and Responsibilities K-12) http://schools.nyc.gov/NR/rdonlyres/B4C3EAD9-AA61-4430-A6C3-D389F6238700/66073/DiscCode200981109_Final_English.pdf

magatartás akkor is kötelezettségszegésnek minősülhet, ha nincs a szabályzatban felsorolva, de azzal a tanuló súlyosan megszegi az oktatási intézmény rendjét.

Az iránymutatás életkor szerint két különböző csoportot képez a kötelezettségszegések kategorizálásakor. Külön listát készít az óvodától a hatodik évfolyamig terjedően és külön felsorolást a 6. évfolyamtól a 12. évfolyamig bezárólag. A kötelezettségszegések listája ezen túlmenően 5-5 szintre van osztva. Az egyes szinteknél a szabálysértések mellett megtalálhatóak az azon a szinten kiszabható büntetések, valamint alkalmazható alternatív büntetések is.

A fegyelmi szabályzatra vonatkozó iránymutatások kiemelik, hogy az egyes kötelezettségszegések megítélésénél figyelemmel kell lenni a gyermek korára, érettségére, az ügy összes körülményeire, valamint a tanuló korábbi szabálysértéseire. A büntetések kiszabásánál, ahol ez helyénvaló, a fokozatosság elvét alkalmazni kell, ugyanakkor visszaesők esetén bármely büntetés kiszabható.

Kötelezettségszegések listája óvodától – a 6. évfolyamig³²

	Kötelezettségszegés	Alkalmazható büntetések
1. szint	<ul style="list-style-type: none"> • igazolatlan hiányzás • késés • kitiltott tárgyaknak az iskolába hozatala • az osztályterem engedély nélkül történő elhagyása • a tanítás rendjét zavaró viselkedés • sértő kifejezések használata • nem engedélyezett tartalmak publikálása • iskolai kommunikációs eszközök engedély nélkül történő használata 	<ul style="list-style-type: none"> • tanári intő • igazgatói intő • tanár-diák konferencia • szülő-tanár-diák konferencia • felfüggesztés a tanóra látogatása alól
2. szint	<ul style="list-style-type: none"> • dohányzás • szerencsejáték • becsületsértés • pedagógusok félrevezetése • rongálás • iskolabusz rendjének megzavarása 	<ul style="list-style-type: none"> • tanári intő • igazgatói intő • tanár-diák konferencia • szülő-tanár-diák konferencia • felfüggesztés a

³² NYC Discipline Code 12-17. pp.

	<ul style="list-style-type: none"> • az iskola engedély nélküli elhagyása • nem kívánatos testi kontaktus • internet használati szabályok megsértése • csalás (különösen plágium; iskolai, országos tesztek másolása, megszerzése, stb.) • 1. szintű kötelezettségzegés ismételt elkövetése 	<p>tanóra látogatása alól</p> <ul style="list-style-type: none"> • igazgatói eltiltás az osztály látogatásától
3. szint	<ul style="list-style-type: none"> • diszkriminatív megnyilvánulások használata • lökdösődés vagy hasonló jellegű fizikai erőszak használata • leköpés vagy tárgynak máshoz vágása • segítségnyújtás engedély nélküli személynek az iskolába bejutásához • érdemjegy jogosulatlan megváltoztatása • bandához tartozó öltözet viselése, viselkedés tanúsítása (például fejpánt viselése, graffiti festése) • rágalmazás • 2. szintű kötelezettségzegés ismételt elkövetése 	<ul style="list-style-type: none"> • tanári inté • igazgatói inté • tanár-diák konferencia • szülő-tanár-diák konferencia • felfüggesztés a tanóra látogatása alól • igazgatói eltiltás az osztály/iskola látogatásától • 10 napig terjedő szuperintendánsi eltiltás az osztály/iskola látogatásától
4. szint	<ul style="list-style-type: none"> • mások fizikai erőszak kilátásba helyezésével való fenyegetése • baleset okozása • baleset okozása az iskolabuszon • mások szekálása, csicskáztatása (főleg ha diszkriminatív motivációból adódik) (bullying) • szexuálisan zaklató megnyilvánulások használata (mind verbális, mind nonverbális) • drogok, alkohol vagy engedély nélküli gyógyszer birtoklása • lopás • tűzriadó indokolatlan bekapcsolása • hamis bombariadó • súlyos vagy tömeges baleset lehetőségének 	<ul style="list-style-type: none"> • tanári inté • igazgatói inté • tanár-diák konferencia • szülő-tanár-diák konferencia • felfüggesztés a tanóra látogatása alól • igazgatói eltiltás az osztály/iskola látogatásától • 90 napig terjedő szuperintendánsi eltiltás az osztály/iskola látogatásától

	<p>előidézése, illetve komoly baleset okozása féktelen magatartás tanúsításával vagy veszélyes tárgy használatával</p> <ul style="list-style-type: none"> • tűzgyújtás • felkelés szítása • II. kategóriájú fegyver viselése (például gázspray, lőszer, kisebb szúrófegyver) • 3. szintű kötelezettségzegés ismételt elkövetése 	
5. szint	<ul style="list-style-type: none"> • rablás • súlyosan erőszakos cselekmény • erőszakos cselekmény csoportos vagy banda tagjaként történő elkövetése • nemi erőszak vagy szexuális erőszak • drog terjesztés • I. kategóriájú fegyver viselése (például lőfegyver, nagyobb szúrófegyver, vipera) • fegyverhasználat 	<ul style="list-style-type: none"> • tanári intő • igazgatói intő • tanár-diák konferencia • szülő-tanár-diák konferencia • felfüggesztés a tanóra látogatása alól • igazgatói eltiltás az osztály/iskola látogatásától • 1 évig terjedő szuperintendánsi eltiltás az osztály/iskola látogatásától

Kötelezettségzegések listája 6. évfolyamtól – a 12. évfolyamig³³

	Kötelezettségzegés	Alkalmazható büntetések
1. szint	<ul style="list-style-type: none"> • igazolatlan hiányzás • késés • órára történő be nem járás (azaz a tanuló az iskola területén tartózkodik, de a tanórájára nem megy be) • kitiltott tárgyaknak az iskolába hozatala • az osztályterem engedély nélkül történő elhagyása • a tanítás rendjét zavaró viselkedés • sértő kifejezések használata • nem engedélyezett tartalmak publikálása • iskolai kommunikációs eszközök engedély nélkül történő használata • személyazonosság igazolásának hiánya 	<ul style="list-style-type: none"> • tanári intő • igazgatói intő • tanár-diák konferencia • szülő-tanár-diák konferencia • felfüggesztés a tanóra látogatása alól
2. szint	<ul style="list-style-type: none"> • dohányzás • szerencsejáték • becsületsértés • pedagógusok félrevezetése • rongálás • iskolabusz rendjének megzavarása • 1. szintű kötelezettségzegés ismételt elkövetése 	<ul style="list-style-type: none"> • tanári intő • igazgatói intő • tanár-diák konferencia • szülő-tanár-diák konferencia • felfüggesztés a tanóra látogatása alól • igazgatói eltiltás az osztály látogatásától
3. szint	<ul style="list-style-type: none"> • az iskola engedély nélküli elhagyása • nem kívánatos testi kontaktus • internet használati szabályok megsértése • csalás (különösen plágium, iskolai, országos tesztek másolása, megszerzése, stb.) • diszkriminatív megnyilvánulások használata 	<ul style="list-style-type: none"> • tanári intő • igazgatói intő • tanár-diák konferencia • szülő-tanár-diák konferencia

³³ NYC Discipline Code 18-24. pp.

	<ul style="list-style-type: none"> • lökdösődés vagy hasonló jellegű fizikai erőszak használata • leköpés vagy tárgynak máshoz vágása • segítségnyújtás engedély nélküli személynek az iskolába bejutásához • érdemjegy jogosulatlan megváltoztatása • bandához tartozó öltözet viselése, viselkedés tanúsítása (például fejpánt viselése, graffiti festése) • rágalmozás • 2. szintű kötelezettségzegés ismételt elkövetése 	<ul style="list-style-type: none"> • felfüggesztés a tanóra látogatása alól • igazgatói eltiltás az osztály/iskola látogatásától • 90 napig terjedő szuperintendánsi eltiltás az osztály/iskola látogatásától
4. szint	<ul style="list-style-type: none"> • mások fizikai erőszak kilátásba helyezésével való fenyegetése • baleset okozása • baleset okozása az iskolabuszon • mások székálása, csicskáztatása (főleg ha diszkriminatív motivációból adódik) (bullying) • szexuálisan zaklató megnyilvánulások használata (mind verbális, mind nonverbális) • drogok, alkohol vagy engedély nélküli gyógyszer birtoklása • lopás • tűzriadó indokolatlan bekapcsolása • hamis bombariadó • súlyos vagy tömeges baleset lehetőségének előidézése, illetve komoly baleset okozása féktelen magatartás tanúsításával vagy veszélyes tárgy használatával • tűzgyújtás • felkelés szítása 	<ul style="list-style-type: none"> • tanári intő • igazgatói intő • tanár-diák konferencia • szülő-tanár-diák konferencia • felfüggesztés a tanóra látogatása alól • igazgatói eltiltás az osztály/iskola látogatásától • 1 évig terjedő szuperintendánsi eltiltás az osztály/iskola látogatásától • kizárás (csak az iskolaév megkezdése előtt 17. életévét betöltött személyt)

	<ul style="list-style-type: none"> • II. kategóriájú fegyver viselése (például gázspray, lőszer, kisebb szúrófegyver) • 3. szintű kötelezettségzegés ismételt elkövetése 	
5. szint	<ul style="list-style-type: none"> • rablás • súlyosan erőszakos cselekmény • erőszakos cselekmény csoportos vagy banda tagjaként történő elkövetése • nemi erőszak vagy szexuális erőszak • drog terjesztés • I. kategóriájú fegyver viselése (például lőfegyver, nagyobb szúrófegyver, vipera) • fegyverhasználat 	<ul style="list-style-type: none"> • tanári intő • igazgatói intő • tanár-diák konferencia • szülő-tanár-diák konferencia • felfüggesztés a tanóra látogatása alól • igazgatói eltiltás az osztály/iskola látogatásától • 1 évig terjedő szuperintendánsi eltiltás az osztály/iskola látogatásától • kizárás (csak az iskolaév megkezdése előtt 17. életévét betöltött személyt)

Büntetések és eljárási szabályok³⁴

A fegyelmi szabályzatra vonatkozó iránymutatások kiemelik, hogy a büntetések kiszabásánál, ahol ez helyénvaló, a fokozatosság elvét alkalmazni kell.

A *tanári intő*, illetve *igazgatói intő* csak a diák és a szülő felé irányuló jelzés, hogy a tanulóval kapcsolatban magatartási gondok merültek fel. A *tanár-tanuló konferencia*, valamint a *szülő-tanár-tanuló konferencia* egy kötetlen megbeszélés a felek között, amelyen átbeszéljük a történeteket és a tanuló, illetve a szülők megfelelő segítséget kapnak az esetleges problémájuk kezelésére.

Felfüggesztés a tanóra látogatása alól

Ha egy tanuló folyamatosan és többszöri felszólítást követően is olyan magatartást tanúsít, amely zavarja a tanítás rendjét, akkor a diák 1-4 napig terjedő ideig felfüggeszhető a tanórák látogatása alól. Az eltávolított gyermek az iskolán belül egy elkülönített helységbe köteles tartózkodni.

Az intézkedést bármely pedagógus alkalmazhatja. Az intézkedés foganatosítása előtt a tanulót fel kell hívni a cselekmény abbahagyására, illetve az eltávolítás elrendelésekor a gyermeknek el kell magyarázni, hogy a büntetést miért kapta. A tanárnak haladéktalanul tájékoztatni kell továbbá az igazgatót az intézkedésről, illetve ki kell töltenie egy formanyomtatványt és azt legkésőbb a tanítási nap végéig az igazgatónak át kell adnia. A nyomtatvány alapján az igazgató a pedagógussal átbeszéli a történeteket és dönt a felfüggesztés fenntartásáról.

A kötelezettségsgő tanulót egy külön terembe kell kísérni, ahol megfelelő felügyeletet és tanulási, valamint házi feladatokat kell számára biztosítani. A felfüggesztésről való mulasztás igazolatlan mulasztásnak minősül.

Az igazgató köteles arról gondoskodni, hogy haladéktalanul, de nem később mint 24 órán belül tájékoztassák a szülőket a felfüggesztésről. A szülőt tájékoztatni kell az eltávolítás tényéről, okáról és arról, hogy konzultációt kérhet az intézkedés okainak átbeszélésére. A konzultáción az igazgató, a tanár és a szülő (ha ez helyénvaló akkor a tanuló is) megbeszéli az esetet és alternatív büntetésben (amely bizonyos esetekben kiválthatja az eltávolítást) állapodhatnak meg.

---

³⁴ Az alfejezet a New York City Department of Education Regulation of the Chancellor A-443 rendeletének tartalmát dolgozza fel. <http://docs.nycenet.edu/docushare/dsweb/Get/Document-22/A-443.pdf>

Az igazgató bármikor jogosult a felfüggesztést visszavonni. Erről az intézményvezető köteles az érdekelteket tájékoztatni. A tanár az igazgató ezen intézkedés ellen a Tanácsnokhoz fordulhat.

Ha egy félév folyamán a tanulót három alkalommal felfüggesztik a tanóra látogatása alól, akkor negyedik alkalommal már az igazgatói eltiltás az osztály/iskola látogatásától intézkedés alkalmazását is fontolóra kell venni.

Eltiltás az osztály/iskola látogatásától

A fegyelmi szabályzatra vonatkozó iránymutatás az eltiltással kapcsolatban hangsúlyozza, hogy az nagyon súlyos büntetés, ezért először – ha ez helyénvaló – mindig másik alternatív büntetést kell kiszabni.

Az eltiltás továbbá nem lehet kihatással a gyermek tanulmányaira. Azaz a tanuló az állami és az iskolai beszámolókon, teszteken részt vehet és azokat teljesítheti.

Az eltiltás időtartamára nevelési programot (iskolai és házi feladatokat) kell számára biztosítani, hogy krediteket szerezhessen és ne maradjon el tanulmányaival. A nevelési programot a tanuló saját iskolájában vagy egy másik iskolában is teljesítheti. Ha a tanulót arra kötelezik, hogy a nevelési programját másik iskolában folytassa akkor biztosítani kell számára a másik iskolába történő odautazást.

Olyan nevelési programot, amelyet a tanuló másik iskolában köteles teljesíteni csak a new yorki oktatási főosztály engedélyezhet. A nevelési programban szereplő óraszámnak meg kell egyeznie a tanuló iskolai óraszámával. Ha a tanuló a nevelési programban megjelölt valamilyen programon nem vesz részt az igazolatlan mulasztásnak minősül.

Igazgatói eltiltás az osztály/iskola látogatásától

Az igazgató 1-5 napig tartó időintervallumra eltilthatja a diákot az osztály/iskola látogatásától, ha súlyosan veszélyezteti mások testi épségét, egészségét, illetve ellehetetleníti az intézmény működését.

A tanulót értesíteni kell az eljárás megindításáról, elé kell tárnai a bizonyítékokat, a döntés indokolását. Lehetőséget kell biztosítani a tanuló számára, hogy ellenbizonyítékait előadja.

Ha az igazgató megindítja az eljárást, akkor a gyermek az eltiltó tárgyalás megtartásáig az osztályban maradhat, kivéve ha az igazgató az intézkedés azonnali végrehajtását rendeli el. Ez

utóbbi esetben a gyermeket egy elkülönített tanterembe kell kísérni és a szülők érkezéséig felügyeletet biztosítani.

A szülőket, illetve a szuperintendánst a lehető leghamarabb kell tájékoztatni az intézkedésről, ezen felül írásban is tájékoztatni kell őket a döntésről.

A szülők írásbeli tájékoztatásába bele kell foglalni az intézkedés tényét, okát, idejét és a gyermek számára az eltiltás időtartamára meghatározott nevelési programot, valamint a döntés elleni fellebbezési lehetőséget.

A fegyelmi tárgyalást a lehető leghamarabbra össze kell hívni. Az igazgatónak mindent meg kell tennie annak érdekében, hogy a tárgyaláson a szülők részt vegyenek. A tárgyalás célja az eset megbeszélése, a körülmények feltárása, az esetleges alternatív büntetések megbeszélése, a további kötelezettségszegés megelőzésére tett lépések megvitatása, a nevelési program átbeszélése. A tárgyaláson a szülőket jogi képviselő is képviselheti. A tárgyaláson az igazgató dönt az eltiltás fenntartásáról. A döntés ellen a szuperintendánshoz lehet fordulni.

Ha az igazgató visszavonja döntését, akkor a tanuló az osztályban maradhat.

Szuperintendánsi eltiltás az osztály/iskola látogatásától

Ha olyan súlyos kötelezettségszegést követett el a tanuló, amely 5 napnál hosszabb felfüggesztést kíván, akkor van helye a szuperintendánsi eltiltás az osztály/iskola látogatásától büntetés kiszabásának. Csak fegyelmi eljárás keretében és csak a new yorki oktatási főosztály iskolai és ifjúságvédelmi osztályvezetője vagy a kerületi szuperintendáns jogosult a büntetés kiszabására.

A fegyelmi eljárást megelőzően az igazgató feladata, hogy a szemtanúkat kikérdezze, bizonyítékokat begyűjtse, a kötelezettségszegő tanulót kihallgassa és lehetőséget adjon neki, hogy írásban ellenvéleményét fejezze ki. Az előbb említettekről az igazgató írásos jegyzőkönyvet készít.

Az eltiltás attól az időponttól hatályos, amikor a szuperintendáns jóváhagyó határozatát az igazgató megkapta. A szuperintendáns feladata, hogy határozatáról értesítse az igazgatót, az alternatív nevelési program kidolgozásáért felelős osztályvezetőt.

A tanulót az igazgató értesíti az eltiltó határozatról.

A szuperintendáns és az igazgató is ajánlott levélben értesíti a szülőt a tanuló eltiltásáról. A levélben ki kell térni az elkövetett kötelezettségszegésre, azok bizonyítékaira, a döntés indoklására, a fegyelmi tárgyalás helyére és idejére. Továbbá a szülő jogára, hogy a döntés ellen fellebbezhet (az igazgató által a bizonyítékokról, illetve a tanúvallomásokról készült

jegyzőkönyveket a szülő rendelkezésére kell bocsátani), illetve arra a lehetőségre, hogy a tanuló tárgyalás nélkül bűnösnek vallhatja magát. A levélben ismertetni kell az eltiltás idejére megállapított alternatív nevelési program tartalmát, helyét, illetve a szülő jogát, hogy az alternatív nevelési program ellen fellebbezhet és annak megváltoztatását kérheti.

Az igazgató a szülőt a kitiltásról egyéb módon is értesíteni köteles, hogy a szülő minél hamarabb tudomást szerezzen a gyermeke ellen megindított intézkedésekről.

Az áldozat, ha ezt a szuperintendáns szükségesnek tartja, készíthet egy írásos nyilatkozatot arról, hogyan élte meg az ellene elkövetett cselekményt.

Rendőrséget értesíteni kell, ha bűncselekményt követtek el. Ezzel egyidejűleg a szülőket is értesíteni kell. Ha a rendőrség a gyermeket őrizetbe veszi és a szülő nem érkezik meg időben, akkor az egyik pedagógusnak el kell kísérni a tanulót a rendőrségre.

A tanuló az eltiltó határozatról szóló értesítés megérkezését követően bűnösnek vallhatja magát a kötelezettségszegés elkövetésében és tárgyalás nélkül elfogadhatja az eltiltást. Ekkor is lehetősége van nevelési konferencia tartására, amelyben az igazgató, a szülő, illetve a tanuló megbeszélhetik az eltiltást követő nevelési programot és az eltiltás lejárta utáni beilleszkedési tervet.

Az eltiltás elrendeléséről minden egyéb esetben fegyelmi tárgyalást kell tartani. Az eltiltó határozatot követő 5. napig a tárgyalást le kell folytatni. A szuperintendánsnak vagy meghatalmazottjának jelen kell lennie a tárgyaláson. Tanúkkal és bizonyítékokkal kell igazolni a vádakot. A sértett vallomását, ha szükséges, meg kell hallgatni, de egyéb tanúvallomásnak vagy bizonyítéknak is igazolni kell a kötelezettségszegést. A kötelezettségszegő tanulót jogi képviselő is képviselheti.

Ha az eltiltó határozatot követő 5. napig a szuperintendáns vagy az iskola hibájából nem tudták a tárgyalást lebonyolítani, akkor a tárgyalás végéig a kötelezettségszegő tanulót vissza kell helyezni az iskolába.

Ha az eltiltó határozatot követő 5. napig a szülő hibájából nem tudták a tárgyalást lebonyolítani, akkor a gyermek eltiltása fennmarad.

A tárgyaláson a kötelezettségszegő tanulónak és szülőjének minden lehetőséget meg kell adni álláspontjuk kifejtésére, minden ezt akadályozó személyt el kell távolítani az eljárásból.

A tanúkat két nappal előbb kell idézni a tárgyalásra. Ha a tanú az iskola tanulója, akkor a diák szüleinek hozzájárulását is be kell szerezni. Ha szükséges, akkor a szülő kérésére a tanút a szuperintendáns zártan hallgatja meg.

A tárgyalás végén a szuperintendánsnak határozatot kell hoznia az eltiltás fenntartásáról, annak időtartamáról és a döntés felülvizsgálatának legkorábbi időpontjáról. A döntést két napon belül a szülőnek meg kell küldenie. A hozott döntés ellen new york város oktatási főosztályának vezetőjéhez lehet fellebbezni

Szuperintendánsi eltiltás fajtái:

- 6-10 napig tartó eltiltás, amely keretében a tanulót egy másik, alternatív oktatást biztosító intézményben oktatják
- 30-90 napig tartó eltiltás, amely keretében a tanulót egy másik, alternatív oktatást biztosító intézményben oktatják. Meg kell állapítani egy 30 napnál nem hosszabb periódust, amelyen belül felülvizsgálják a kizárást és visszahelyezhetik a tanulót az eredeti iskolájába.
- 1 évig tartó eltiltás, amely keretében a tanulót egy másik, alternatív oktatást biztosító intézményben oktatják. Meg kell állapítani egy 6 hónapnál nem hosszabb periódust, amelyen belül felülvizsgálják a kizárást és visszahelyezhetik a tanulót az eredeti iskolájába
- 1 évig tartó eltiltás, amely keretében a tanulót egy másik, alternatív oktatást biztosító intézményben oktatják. Az eltiltás felülvizsgálatának kizárása mellett.

Kizárás

A szuperintendáns a fent említett eljárás mellett a gyermeket kizárhatja a kerület iskoláiból, ha a legsúlyosabb kötelezettségszegéseket követte el. Ilyen intézkedés csak olyan tanuló ellen hozható, aki a tanév kezdete előtt betöltötte a 17. életévét.

A fegyelmi előírásokról szóló iránymutatás nem büntetésként említi, de büntetésként fogható fel a tanuló másik iskolába helyezése. Ennek két fajtáját ismerteti az irányelv.

Az egyikben a szülő kéri a gyermek áthelyezését másik intézménybe. A másikban az igazgató kéri a gyermek áthelyezését. Ez utóbbi esetben a szuperintendánsnak kell jóváhagynia az igazgató kérelmét. Miután megvizsgálta az igazgató indokait, valamint a tanuló és szülő

véleményét is kikérte. Ha a szuperintendáns a kérelmet jóváhagyta, akkor a gyermek a kérelemben megjelölt másik iskolába köteles járni.³⁵

Alternatív büntetések és életvezetési tanácsok³⁶

A fegyelmi szabályzatokról szóló iránymutatás kihangsúlyozza, hogy ahol csak lehetséges alternatív büntetéssel kell kiváltani az intézkedéseket, illetve alternatív életvezetési tanácsokkal kell segíteni a tanulókat. Az irányelv minden szintű kötelezettségszegésnél felsorolja az alkalmazható alternatív intézkedéseket. Ezek az alternatív beavatkozások az alábbiak lehetnek.

Visszatérést segítő program. Az iskola feladata, hogy a kizárásból visszatérő tanulóknak segítséget nyújtson az iskolai életbe való minél gyorsabb visszailleszkedéshez.

A szülővel való kapcsolatteremtés. Ez az alternatív beavatkozás a szülővel való minél szélesebb körű kapcsolattartást jelöli meg céljául. Főleg a súlyos kötelezettségszegések megelőzése érdekében.

Tanácsadói beavatkozás. Ahol lehetőség van rá, ott az iskolának tanácsadó (életvezetési tanácsadó, iskola pszichológus, szociális munkás) segítségét kell kérnie, ha a gyermeket veszélyeztetettnek érzi.

Életvezetési tárgyalás. Egy olyan megbeszélés, ahol az igazgató, a tanuló, a szülő és a tanácsadók közösen próbálnak megoldást találni a kialakult helyzet feloldására és célokat jelölnek meg, amelyek megvalósulásától a további kötelezettségszegések megelőzését remélik.

Egyéni és kortárs megbeszélések. Ezeken a megbeszéléseken a tanulók személyes hangnemben tudják a problémájukat előadni, valamint problémamegoldó stratégiákat tanulni kortársaiktól.

Kortárs mediáció. A tanulók egymás között, személyes hangnemben próbálnak közvetíteni a konfliktusok feloldása érdekében.

Mentor programok.

Egyéni fejlesztési szerződés. A tanuló és tanárai – szülői jóváhagyás mellett – kötnek egy szerződést, amelyben meghatároznak célkitűzéseket és azok teljesítésülése esetén jutalmakat.

---

³⁵ New York City Department of Education Regulation of the Chancellor A-450
<http://docs.nycenet.edu/docushare/dsweb/Get/Document-23/A-450.pdf>

³⁶ NYC Discipline Code 4-6. pp.

Viselkedési rövid feljegyzés. A tanár és az igazgató rövid időközönként feljegyzéseket ír a szülő felé a tanuló viselkedési fejlődéséről

Együttműködés tanulói személyiség csoporttal. Az iskolában létrehozott személyiségi csoportok segítenek nyomon követni és megoldani a tanulókat érintő tanulási és érzelmi kríziseket.

Konfliktuskezelési műhelyek. A tanulók szakemberektől sajátíthatnak el konfliktuskezelő technikákat.

Részvétel közösségi munkában (szülői egyetértéssel). A gyermeknek biztosítanak közösségi munkát, amely az idejének értelmes eltöltését segíti elő, megakadályozza a deviáns időtöltést és segít a megfelelő szocializációban.

Jelentkezés közösségi szervezetnél. Ezeknél a szabadidős szervezeteknél iskola utáni programokkal helyesen töltheti el az idejét a tanuló.

Jelentkezés függőség leküzdését segítő szervezetnél. Drog és alkohol problémák leküzdéséhez kap segítséget a tanuló ezeknél a szervezeteknél.

Jelentkezés erőszak, illetve szexuális visszaélés áldozatait segítő szervezetnél. Ezeknél a szervezeteknél erőszakos cselekmények áldozatai kapnak segítséget az őket ért sérelmek feldolgozásához.

Jelentkezés iskolai székálás, megfélemlítés (bullying) áldozatait segítő szervezetnél. Ezeknél a szervezeteknél az iskolai székálás, megfélemlítés áldozatai kapnak segítséget az őket ért sérelmek feldolgozásához.

Összegzés

Az egyes országok szabályozásainak áttekintését követően bizonyos sajátosságok megállapíthatóak.

Vonatkozó rendelkezések

Valamennyi országban az iskolák számára jogszabályi szinten megállapítanak egy szabályozási keretet, amely mozgástéren belül a nevelési-oktatási intézmények saját maguk állapíthatják meg szabályaikat. Természetesen az iskolák által megfogalmazott helyi szabályok nem lehetnek ellentétesek a jogszabályokkal, csak részletezhetik, de nem bővíthetik az egyes előírásokat. Megállapítható, hogy a kötelező jogszabályi rendelkezések leginkább a kiszabható büntetésekkal, illetve az eljárási garanciákkal foglalkoznak részletesen.

Döntéshozók

Az egyes országokban igen eltérően viszonyulnak a jogszabályok a döntéshozók személyéhez. Az intézményvezetők szerepe mindenhol dominál a fegyelmi eljárásban, de erős különbségek figyelhetők meg országonként az igazgatók jogkörében. Van, ahol maga az intézményvezető is meghozhat súlyos büntetéseket, máshol viszont csak kezdeményezi az eljárást, de egy bizottság vagy a fenntartó hozza meg a döntést.

Az azonban mindegyik országban látszik, hogy a legsúlyosabb büntetéseket (például hosszabb idejű kizárás vagy tanulói jogviszony megszüntetése) iskolai testület vagy az iskolától független fenntartó hozza meg, illetve ilyen döntéshez a fenntartó hozzájárulása szükséges.

Kötelezettségszegések

A kötelezettségszegések vonatkozásában az európai országoknál megfigyelhető, hogy a jogszabályok nem adnak részletes támpontot az intézményeknek abban, mit minősítsenek kötelezettségszegésnek és az egyes kötelezettségszegések milyen súlyú normaszegéseket jelentenek. Csak nagyon absztrakt szinten különböztetnek meg enyhébb és súlyosabb kötelezettségszegést. A new yorki szabályozásnál feltűnő, hogy bár ott is bármely tanulói kötelezettségszegés vonhat maga után fegyelmi eljárást, de az iránymutatás mégis megpróbál

kategóriákba szedni gyakori normasértéseket. A jogalkotó valószínűleg ezzel próbálta orientálni a fegyelmi jogkör gyakorlóját az eltúlzott fegyelmi büntetések elkerülésére.

Büntetések és eljárási szabályok

Minden országban az enyhébb kötelezettségszegésekért enyhe fegyelmező intézkedéseket szabnak ki, amelyek általában nem mutatnak túl az írásbeli figyelmeztetéseken.

Sok vizsgált országban jelen van a kötelezettségszegő tanuló kivétele az osztályközösségből, mint szankció. Erre a büntetésre mindenhol az jellemző, hogy a tanuló továbbra is az iskolába köteles járni és az oktatási intézmény felügyeletet biztosít felette, de a diák oktatása és nevelése nem a megszokott osztályában, hanem egy, az iskolában található, de elkülönített helyen folyik tovább. Ez a büntetés jellemzően csak rövid ideig tarthat.

Általánosnak mondható büntetés továbbá a tanulónak más intézménybe történő áthelyezése, amely országonként nagyon eltérő hosszúságú. Ugyanilyen gyakori szankció a nem tanköteles diákok tanulói jogviszonyának megszüntetése is.

Az eljárási garanciák minden vizsgált országban erőteljesen megjelentek a fegyelmi eljárásokban. Mindenhol kiemelt jelentőségű az eljárás alá vont személy, illetve törvényes képviselőjének az értesítése az eljárás megindításáról. Valamint mindenhol fontos, hogy az eljárás alá vont a véleményét a tárgyaláson előadhassa. Mindegyik országban a fegyelmi határozatot írásban kell közölni és az ellen mindig helye van fellebbezésnek, illetve a legtöbb esetben bírósági felülvizsgálatnak.